

کاربرد دانش روانشناسی محیطی در طراحی فضایی خلاق برای کودکان

زهره ترابی^۱، میترا ناظمی قبادلو^{۲*}

۱- استادیار، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران، (zohretoraby@yahoo.com)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، موسسه آموزش عالی و غیرانتفاعی روزبه زنجان، (mitranazemi@yahoo.com)

چکیده

طرح های محیطی، علاوه بر بزرگسالان، مخاطبان کوچکتری هم دارد که بسیار بیشتر از بزرگسالان از آن طرح ها تأثیر می پذیرند. کودکان دنیا را به صورتی کاملاً متفاوت درک می کنند. این درک متفاوت، تصویری از محیط در ذهن کودک به وجود می آورد که با تصاویری که از محیط در ذهن بزرگسال ایجاد می شود، بسیار متفاوت است. با استناد به تحقیقات روانشناسی در زمینه رشد و تکامل انسان ها، پایه و ریشه وجودی شخص در کودکی شکل می گیرد و تمامی رفتارها و عکس العمل ها و خلاقیت های بروز داده شده توسط شخص ماحصل نوع آموزش و پرورش او در سنین کودکی است. همانگونه که بهبود شرایط بهداشتی و تغذیه ای می تواند بر رشد جسمانی فرد موثر باشد، بهبود شرایط محیطی ای که کودک در آن زندگی می کند نیز امکان رشد ذهنی و هوشی کودک را فراهم می کند. متأسفانه، در بسیاری از موارد مشاهده می شود که محیط های خاص کودکان بدون توجه به نیازهای واقعی آنان و صرفاً بر اساس تجربه ها، سلیقه ها و استنباط شخصی طراحان و حداکثر با توجه به ویژگی های روانشناختی ای مانند ایجاد تنوع، رنگ، شکل و نظایر آن، صورت می گیرد. این امر باعث می شود که فضا هیچگاه منطبق با واقعیت های نیازهای کودکان شکل نگیرد. از طرفی از دیدگاه روانشناسی محیطی، انسان ها به تجربه حسی، عاطفی و معنوی خاص نسبت به محیط زندگی نیاز دارند. این نیازها از طریق تعامل صمیمی و نوعی همذات پنداری با مکانی که در آن سکونت دارد، قابل تحقق است. پژوهش های انجام شده نشان می دهد محیط علاوه بر عناصر کالبدی شامل پیام ها، معانی و رمزهایی است که انسان براساس نقش ها، توقعات، انگیزه ها و دیگر عوامل آن را رمزگشایی و درک می کند و در مورد آن به قضاوت می پردازد. لذا برای اینکه طراحی بتواند در روند رشد کودک در ابعاد مختلف تأثیر مثبت ایفا کند، باید براساس دانش روانشناسی محیطی و مبانی و اصولی صورت پذیرد که برپایه شناخت همه جانبه کودک استوار باشد. بنابراین در این پژوهش سعی بر آن است با بررسی مبانی دانش روانشناسی محیطی، محیطی به وجود آید که پاسخگوی نیازهای جسمی و عاطفی کودک بوده و در افزایش خلاقیت کودک مؤثر باشد. این پژوهش، یک تحقیق نظری بوده و روش اصلی آن، مطالعه اسنادی (کتابخانه ای) می باشد. نتایج پژوهش حاضر راهبردی مؤثر جهت تدوین الگوهای طراحی محیط پاسخگو برای نیازهای کودکان به عنوان یکی از اصول طراحی محیط خلاق است.

کلمات کلیدی: روانشناسی محیطی، کودک، محیط های کودکان، خلاقیت